

HANDBOEK 5

DE RI&E

MEER DAN EEN VERPLICHT DOCUMENT

Praktische handvatten om risico's
te herkennen, te beperken en uw
medewerkers veilig en gezond te
laten werken.

VOORKOM
RISICO'S

MINDER VERZUIM
MEER CONTINUÏTEIT

BETROKKEN
MEDEWERKERS

DUURZAAM
ONDERNEMEN

Handboek voor werkgevers

De RI&E

Meer dan een verplicht document

Praktische handvatten om risico's te herkennen, te beperken en uw medewerkers veilig en gezond te laten werken.

Hoofdstuk 1 – Wat is een RI&E eigenlijk?

Vrijwel iedere werkgever heeft er weleens van gehoord: de **Risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E)**. Toch wordt de RI&E nog vaak gezien als een verplicht document dat eenmaal wordt opgesteld en daarna in een la verdwijnt. Daarmee gaat het belangrijkste doel verloren.

Een RI&E is geen administratieve verplichting, maar een hulpmiddel om risico's binnen uw organisatie in kaart te brengen en ongelukken, gezondheidsklachten en ziekteverzuim zoveel mogelijk te voorkomen.

Door bewust stil te staan bij de risico's binnen uw bedrijf, kunt u tijdig maatregelen nemen. Dat is niet alleen beter voor uw medewerkers, maar ook voor de continuïteit van uw onderneming.

Waarom bestaat een RI&E?

Geen enkele werkplek is zonder risico's. Soms zijn die risico's direct zichtbaar, zoals machines, gevaarlijke stoffen of werken op hoogte. Andere risico's zijn minder opvallend, zoals een hoge werkdruk, een slecht ingerichte werkplek of ongewenst gedrag op de werkvloer.

De RI&E helpt u om deze risico's systematisch in kaart te brengen. Vervolgens bepaalt u welke risico's de meeste aandacht vragen en welke maatregelen nodig zijn om deze te beperken.

Het doel is eenvoudig: een veilige en gezonde werkomgeving creëren waarin medewerkers hun werk verantwoord kunnen uitvoeren.

Voor wie is een RI&E bedoeld?

Veel werkgevers denken dat een RI&E vooral bedoeld is voor de Nederlandse Arbeidsinspectie. Dat is een misverstand.

De RI&E is in de eerste plaats bedoeld voor uzelf en uw medewerkers. Het document geeft inzicht in de risico's binnen uw organisatie en vormt de basis voor verbeteringen. Natuurlijk kan de Arbeidsinspectie controleren of u aan uw wettelijke verplichtingen voldoet, maar de grootste winst zit in het voorkomen van problemen voordat ze ontstaan.

Een goede RI&E helpt u bijvoorbeeld om:

- arbeidsongevallen te voorkomen;
- gezondheidsrisico's te verminderen;
- ziekteverzuim terug te dringen;
- medewerkers veiliger en gezonder te laten werken;
- bewust keuzes te maken over arbeidsomstandigheden.

Wanneer bent u verplicht een RI&E te hebben?

Vrijwel iedere werkgever met personeel is verplicht een actuele RI&E te hebben. Daarnaast moet u een **Plan van Aanpak** opstellen waarin staat welke maatregelen u neemt, wie daarvoor verantwoordelijk is en wanneer deze worden uitgevoerd.

De RI&E is geen eenmalige verplichting. Uw organisatie verandert voortdurend. Er komen nieuwe medewerkers, machines worden vervangen, werkzaamheden veranderen en wet- en regelgeving wordt aangepast. Daarom is het belangrijk de RI&E regelmatig te beoordelen en waar nodig te actualiseren.

Een verouderde RI&E biedt namelijk weinig bescherming. Alleen wanneer de risico's actueel zijn en de maatregelen daadwerkelijk worden uitgevoerd, heeft de RI&E waarde.

Kort samengevat

- De RI&E brengt risico's binnen uw organisatie systematisch in kaart.
- Het doel is een veilige en gezonde werkomgeving creëren.
- De RI&E is bedoeld voor werkgevers én medewerkers, niet alleen voor de Arbeidsinspectie.
- Vrijwel iedere werkgever met personeel is verplicht een actuele RI&E én een Plan van Aanpak te hebben.
- Een goede RI&E is geen document voor in een map, maar een hulpmiddel om risico's te herkennen en te verminderen.

Een RI&E is geen verplicht formulier. Het is een hulpmiddel om vandaag risico's te herkennen en morgen problemen te voorkomen.

Hoofdstuk 2 – Welke risico's brengt u in kaart?

Geen enkel bedrijf is hetzelfde. De risico's binnen een productiebedrijf verschillen bijvoorbeeld sterk van die binnen een kantoororganisatie. Toch hebben vrijwel alle werkgevers te maken met risico's die invloed kunnen hebben op de veiligheid, gezondheid en inzetbaarheid van hun medewerkers.

Een goede RI&E kijkt daarom niet alleen naar de meest opvallende gevaren, maar naar alle omstandigheden die kunnen leiden tot ongevallen, gezondheidsklachten of langdurig verzuim.

Fysieke belasting

Veel medewerkers verrichten lichamelijk belastend werk. Denk aan tillen, duwen, trekken, repeterende bewegingen of langdurig staan. Ook langdurig beeldschermwerk kan lichamelijke klachten veroorzaken wanneer de werkplek niet goed is ingericht.

Door deze risico's tijdig te herkennen, kunnen klachten vaak worden voorkomen.

Werkdruk en psychosociale arbeidsbelasting

Niet alle risico's zijn zichtbaar. Een te hoge werkdruk, agressie, intimidatie, pesten of ongewenst gedrag kunnen grote gevolgen hebben voor het welzijn van medewerkers.

Psychosociale arbeidsbelasting is tegenwoordig één van de belangrijkste oorzaken van langdurig ziekteverzuim. Juist daarom verdient dit onderwerp een vaste plaats binnen de RI&E.

Machines en arbeidsmiddelen

Werken met machines, gereedschappen en voertuigen brengt risico's met zich mee. Zijn machines goed onderhouden? Zijn beveiligingen aanwezig? Weten medewerkers hoe zij veilig met de apparatuur moeten omgaan?

Door deze vragen regelmatig te stellen, verkleint u de kans op arbeidsongevallen.

Gevaarlijke stoffen

In sommige bedrijven werken medewerkers met stoffen die schadelijk kunnen zijn voor hun gezondheid. Denk aan oplosmiddelen, schoonmaakmiddelen, verf, stof of andere chemische producten.

De RI&E helpt u om deze risico's te beoordelen en passende beschermingsmaatregelen te nemen.

Geluid, klimaat en verlichting

Ook de werkomgeving speelt een belangrijke rol. Te veel lawaai, onvoldoende ventilatie, slechte verlichting of een onprettig binnenklimaat kunnen leiden tot gezondheidsklachten, concentratieverlies en een hoger verzuim.

Vaak zijn relatief eenvoudige maatregelen al voldoende om de werkomstandigheden aanzienlijk te verbeteren.

Bedrijfshulpverlening (BHV)

Een veilige organisatie is voorbereid op noodsituaties. Daarom kijkt de RI&E ook naar onderwerpen zoals brandveiligheid, vluchtroutes, eerste hulp en de aanwezigheid van voldoende bedrijfshulpverleners.

Thuiswerken

Sinds thuiswerken voor veel organisaties een vast onderdeel van het werk is geworden, hoort ook deze werkplek bij de RI&E. Denk aan een ergonomisch ingerichte thuiswerkplek, voldoende afwisseling tijdens het werk en duidelijke afspraken over bereikbaarheid en werkdruk.

Kijk verder dan de checklist

Een RI&E is geen lijst die u zo snel mogelijk wilt afvinken. Het gaat erom dat u kritisch kijkt naar de manier waarop binnen uw organisatie wordt gewerkt.

Vraag uzelf regelmatig af:

- Waar kunnen medewerkers letsel oplopen?
- Welke werkzaamheden vragen extra aandacht?
- Zijn er signalen van overbelasting of onveilige situaties?
- Zijn de huidige maatregelen nog voldoende?

Door deze vragen periodiek te stellen, blijft de RI&E een actueel hulpmiddel in plaats van een document dat na één keer invullen verdwijnt.

Kort samengevat

- Iedere organisatie kent andere risico's.
- De RI&E kijkt zowel naar fysieke als psychische belasting.
- Ook machines, gevaarlijke stoffen, geluid, BHV en thuiswerken horen erbij.
- Niet alle risico's zijn direct zichtbaar; werkdruk en ongewenst gedrag verdienen evenveel aandacht.
- Een goede RI&E kijkt niet alleen naar wat vandaag mis kan gaan, maar helpt ook toekomstige problemen te voorkomen.

De grootste risico's zijn niet altijd de risico's die u direct ziet. Een goede RI&E helpt juist ook de minder zichtbare gevaren tijdig te herkennen.

Hoofdstuk 3 – Hoe stelt u een goede RI&E op?

Een goede RI&E ontstaat niet door zo snel mogelijk een formulier in te vullen. Het is een proces waarbij u stap voor stap onderzoekt welke risico's binnen uw organisatie aanwezig zijn, hoe groot deze risico's zijn en welke maatregelen nodig zijn om ze te beperken.

Het doel is niet om een document te maken, maar om uw medewerkers veiliger en gezonder te laten werken.

Stap 1. Inventariseer de risico's

Begin met een rondgang door uw organisatie. Kijk kritisch naar de werkplekken, de werkzaamheden en de manier waarop het werk wordt uitgevoerd.

Vraag uzelf bijvoorbeeld af:

- Welke werkzaamheden brengen risico's met zich mee?
- Waar kunnen medewerkers letsel oplopen?
- Welke signalen geven medewerkers zelf af?
- Zijn er situaties waarin bijna een ongeval is gebeurd?

Betrek hierbij ook uw medewerkers. Zij weten vaak als geen ander waar in de dagelijkse praktijk knelpunten ontstaan.

Stap 2. Bepaal de prioriteiten

Niet ieder risico vraagt dezelfde aandacht. Sommige risico's kunnen direct leiden tot ernstig letsel, terwijl andere pas op langere termijn gezondheidsklachten veroorzaken.

Breng daarom eerst in kaart welke risico's de grootste gevolgen kunnen hebben. Zo kunt u uw tijd en middelen inzetten waar ze het meeste effect hebben.

Stap 3. Maak een Plan van Aanpak

Het inventariseren van risico's is slechts het begin. Vervolgens bepaalt u welke maatregelen nodig zijn om deze risico's te verminderen of weg te nemen.

Leg daarbij vast:

- welke maatregelen worden genomen;
- wie daarvoor verantwoordelijk is;
- wanneer de maatregel wordt uitgevoerd;
- wanneer wordt gecontroleerd of de maatregel effect heeft.

Een Plan van Aanpak maakt van een inventarisatie een verbeterplan.

Stap 4. Voer de maatregelen uit

Een RI&E heeft alleen waarde wanneer de afgesproken maatregelen daadwerkelijk worden uitgevoerd.

Dat kan betekenen dat u machines aanpast, medewerkers extra instrueert, persoonlijke beschermingsmiddelen beschikbaar stelt of werkprocessen anders organiseert.

Controleer regelmatig of de maatregelen in de praktijk ook werken. Soms blijkt een oplossing minder effectief dan verwacht en is bijsturing nodig.

Stap 5. Houd de RI&E actueel

Een organisatie staat nooit stil. Er komen nieuwe medewerkers, werkzaamheden veranderen, machines worden vervangen en wet- en regelgeving ontwikkelt zich.

Daarom is een RI&E geen document dat u één keer opstelt en vervolgens kunt vergeten.

Beoordeel regelmatig of de beschreven risico's nog actueel zijn en pas de RI&E aan wanneer de situatie binnen uw organisatie verandert.

Maak er een vast onderdeel van uw bedrijfsvoering van

De beste RI&E is niet de dikste of de meest uitgebreide. Het is de RI&E die daadwerkelijk wordt gebruikt om de werkomstandigheden te verbeteren.

Door regelmatig stil te staan bij risico's en verbetermaatregelen uit te voeren, voorkomt u dat kleine problemen uitgroeien tot ongevallen, gezondheidsklachten of langdurig ziekteverzuim.

Blijf de Baas

www.blijfdebaas.nl

blijfdebaas@gmail.com

Kort samengevat

- Begin met het inventariseren van de risico's.
- Stel prioriteiten: niet ieder risico is even groot.
- Maak een concreet Plan van Aanpak.
- Voer maatregelen daadwerkelijk uit.
- Houd de RI&E actueel en pas deze aan wanneer uw organisatie verandert.
- Betrek medewerkers bij het signaleren en oplossen van risico's.

Een goede RI&E eindigt niet bij het invullen van een formulier. Zij begint pas echt wanneer u de verbetermaatregelen in de praktijk brengt.

Hoofdstuk 4 – Waar gaat het in de praktijk mis?

Veel werkgevers stellen een RI&E op omdat dit wettelijk verplicht is. Dat is begrijpelijk, maar daarmee wordt vaak een belangrijke kans gemist. Een RI&E is namelijk geen doel op zich. Het is een hulpmiddel om risico's te herkennen en de veiligheid en gezondheid binnen uw organisatie te verbeteren.

In de praktijk gaat het meestal niet mis bij het opstellen van de RI&E, maar bij wat er daarna gebeurt.

De RI&E verdwijnt in een la

Een veelvoorkomende situatie is dat de RI&E netjes wordt opgesteld, goedgekeurd en vervolgens jarenlang niet meer wordt bekeken.

Ondertussen verandert de organisatie. Er komen nieuwe medewerkers, machines worden vervangen, werkzaamheden veranderen en nieuwe risico's ontstaan.

Een RI&E die niet wordt bijgewerkt, verliest al snel zijn waarde.

Er is geen Plan van Aanpak

Een overzicht van risico's is nuttig, maar zonder vervolg verandert er niets.

Het Plan van Aanpak beschrijft welke maatregelen worden genomen, wie daarvoor verantwoordelijk is en wanneer deze worden uitgevoerd. Ontbreekt dit plan of wordt het niet uitgevoerd, dan blijven de risico's bestaan.

De RI&E wordt niet bijgewerkt

Een RI&E is geen eenmalige verplichting. Iedere belangrijke verandering binnen uw organisatie kan aanleiding zijn om de RI&E opnieuw te beoordelen.

Denk bijvoorbeeld aan:

- nieuwe machines;
- andere werkzaamheden;
- een verhuizing;
- gewijzigde wet- en regelgeving;
- nieuwe gezondheids- of veiligheidsrisico's.

Door de RI&E actueel te houden, blijft deze aansluiten bij de dagelijkse praktijk.

Medewerkers worden niet betrokken

De mensen die dagelijks het werk uitvoeren, weten vaak precies waar risico's zitten. Toch worden medewerkers lang niet altijd betrokken bij het opstellen of actualiseren van de RI&E.

Daardoor blijven praktische knelpunten soms onopgemerkt.

Door medewerkers actief om hun ervaringen en ideeën te vragen, krijgt u vaak waardevolle informatie die niet uit een checklist naar voren komt.

De focus ligt alleen op fysieke risico's

Veel werkgevers denken bij een RI&E vooral aan machines, gereedschappen of gevaarlijke stoffen.

Minstens zo belangrijk zijn onderwerpen als werkdruk, ongewenst gedrag, agressie, intimidatie, een hoge mentale belasting of langdurig beeldschermwerk.

Deze risico's zijn minder zichtbaar, maar kunnen grote gevolgen hebben voor de gezondheid en het ziekteverzuim van medewerkers.

Er wordt alleen gehandeld na een incident

Soms worden maatregelen pas genomen nadat er een ongeval heeft plaatsgevonden of een medewerker is uitgevallen.

Juist dat probeert een RI&E te voorkomen.

Door risico's vroegtijdig te signaleren en passende maatregelen te nemen, kunnen veel problemen worden voorkomen voordat ze daadwerkelijk ontstaan.

Kort samengevat

- Een RI&E heeft alleen waarde wanneer deze actueel blijft.
- Zonder Plan van Aanpak veranderen risico's niet.
- Betrek medewerkers bij het herkennen van risico's.
- Kijk verder dan alleen fysieke veiligheid; ook werkdruk en psychosociale arbeidsbelasting verdienen aandacht.
- Wacht niet op een incident, maar werk continu aan een veilige en gezonde werkomgeving.

De grootste fout is niet dat een risico over het hoofd wordt gezien. De grootste fout is weten dat een risico bestaat en er vervolgens niets mee doen.

Hoofdstuk 5 – Van papier naar praktijk

Een RI&E is pas echt waardevol wanneer de uitkomsten zichtbaar worden op de werkvloer. Het document zelf voorkomt geen ongevallen, vermindert geen werkdruk en maakt een werkplek niet veiliger. Dat gebeurt pas wanneer de verbeterpunten uit de RI&E daadwerkelijk worden uitgevoerd.

De stap van papier naar praktijk is daarom misschien wel de belangrijkste stap van het hele RI&E-proces.

Maak veiligheid onderdeel van de dagelijkse praktijk

Veilig en gezond werken is geen onderwerp dat één keer per jaar aandacht verdient. Het vraagt om voortdurende aandacht.

Besprek veiligheid regelmatig tijdens werkoverleggen, evalueer incidenten en moedig medewerkers aan om onveilige situaties te melden. Zo ontstaat een werkomgeving waarin risico's vroegtijdig worden herkend en aangepakt.

Zorg voor duidelijke verantwoordelijkheden

Iedere maatregel uit het Plan van Aanpak moet een eigenaar hebben. Wanneer niet duidelijk is wie verantwoordelijk is voor de uitvoering, bestaat het risico dat acties blijven liggen.

Leg daarom vast:

- welke maatregel wordt uitgevoerd;
- wie daarvoor verantwoordelijk is;
- wanneer de maatregel gereed moet zijn;
- wanneer wordt gecontroleerd of het gewenste resultaat is bereikt.

Duidelijke afspraken vergroten de kans dat verbeteringen daadwerkelijk worden doorgevoerd.

Controleer of maatregelen werken

Het nemen van een maatregel betekent niet automatisch dat het probleem is opgelost.

Controleer daarom regelmatig of de gekozen oplossing het gewenste effect heeft. Zijn de klachten afgenomen? Werken medewerkers veiliger? Zijn nieuwe risico's ontstaan?

Door periodiek te evalueren, blijft de RI&E een praktisch hulpmiddel in plaats van een eenmalige verplichting.

Betrek uw medewerkers

Uw medewerkers zijn dagelijks op de werkvloer aanwezig. Zij zien vaak als eerste waar situaties onveilig zijn of waar verbeteringen mogelijk zijn.

Stimuleer daarom een open cultuur waarin medewerkers risico's durven melden en actief meedenken over oplossingen. Niet omdat het moet, maar omdat hun kennis onmisbaar is voor een veilige werkomgeving.

Blijf verbeteren

Geen enkele organisatie is ooit "klaar" met veiligheid en gezondheid. Werkzaamheden veranderen, nieuwe technieken worden ingevoerd en risico's ontwikkelen zich mee.

Zie de RI&E daarom als een continu verbeterproces. Door regelmatig stil te staan bij de werkomstandigheden en verbeteringen door te voeren, verkleint u de kans op ongevallen, gezondheidsklachten en langdurig verzuim.

Kort samengevat

- Een RI&E krijgt pas waarde wanneer maatregelen worden uitgevoerd.
- Maak veiligheid onderdeel van de dagelijkse bedrijfsvoering.
- Leg verantwoordelijkheden duidelijk vast.
- Controleer regelmatig of maatregelen het gewenste effect hebben.
- Betrek medewerkers actief bij het herkennen en oplossen van risico's.
- Blijf de RI&E gebruiken als hulpmiddel om continu te verbeteren.

Een goede RI&E eindigt niet met een handtekening onder het document. Zij leeft op de werkvloer, waar iedere verbetering bijdraagt aan een veiligere en gezondere organisatie.

Hoofdstuk 6 – De 5 grootste misverstanden over de RI&E

De Risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) bestaat al jaren en is voor veel werkgevers een bekende verplichting. Toch bestaan er nog altijd veel misverstanden over het nut en de toepassing ervan. Daardoor wordt de RI&E soms gezien als een administratieve last, terwijl het juist een praktisch hulpmiddel kan zijn om problemen te voorkomen.

Misverstand 1: "Een RI&E is alleen verplicht voor grote bedrijven."

Veel werkgevers denken dat een RI&E alleen nodig is voor grote organisaties. Dat is niet juist.

Vrijwel iedere werkgever met personeel is verplicht een RI&E op te stellen. Voor kleine bedrijven gelden soms vereenvoudigde regels, maar ook zij moeten aandacht besteden aan de risico's binnen hun organisatie.

Misverstand 2: "Als de RI&E klaar is, ben ik klaar."

Het opstellen van de RI&E is slechts het begin.

Na de inventarisatie volgt het Plan van Aanpak en vooral de uitvoering van de verbetermaatregelen. Daarnaast moet de RI&E worden aangepast wanneer werkzaamheden, risico's of de organisatie veranderen.

Een RI&E is daarom geen eenmalig project, maar een doorlopend proces.

Misverstand 3: "Een RI&E voorkomt ongelukken."

Een document voorkomt op zichzelf geen enkel ongeval.

Pas wanneer de risico's worden aangepakt, medewerkers goed worden geïnstrueerd en maatregelen daadwerkelijk worden uitgevoerd, neemt de veiligheid toe.

De RI&E is het hulpmiddel; de verbetermaatregelen maken het verschil.

Misverstand 4: "Alleen de preventiemedewerker hoeft zich ermee bezig te houden."

De preventiemedewerker speelt een belangrijke rol, maar veiligheid en gezondheid zijn een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Leidinggevend, medewerkers en de werkgever dragen allemaal bij aan een veilige werkomgeving. Juist doordat iedereen alert is op risico's, kunnen problemen vroegtijdig worden gesignaleerd en opgelost.

Misverstand 5: "De RI&E is alleen belangrijk voor de Arbeidsinspectie."

Sommige werkgevers zien de RI&E vooral als een document dat moet worden overgelegd bij een controle.

Daarmee doen zij zichzelf tekort.

Een goed uitgevoerde RI&E helpt om ongevallen te voorkomen, ziekteverzuim te verminderen, de werkomstandigheden te verbeteren en de continuïteit van de onderneming te beschermen. Dat is uiteindelijk veel waardevoller dan alleen voldoen aan een wettelijke verplichting.

Kort samengevat

- Vrijwel iedere werkgever met personeel heeft een RI&E nodig.
- Een RI&E is geen eenmalige verplichting, maar een continu verbeterproces.
- Niet het document, maar de uitvoering van de maatregelen maakt het verschil.
- Veiligheid is een verantwoordelijkheid van de hele organisatie.
- De grootste waarde van een RI&E ligt in het voorkomen van ongevallen en ziekteverzuim, niet in het voldoen aan een controle.

Een RI&E maakt uw organisatie niet veiliger. De keuzes die u daarna maakt, doen dat wel.